

Korte notitie

Reeën op de weg!

Onderzoek naar de oorzaak van reeën en andere fauna op de nieuwe A1-oprit ter hoogte van Deventer-Colmschate

Diepenveen, 13 april 2015

Offertenummer: 2015-002
Aantal pagina's: 10

Opdrachtgever:

Gemeente Deventer
Laageinderweg 14
7400 GC Deventer

Contactpersoon: De heer E. Lam

T 0570-693168
M
E e.lam@deventer.nl

Opdrachtnemer:

EcoNatura
Gewestlaan 45
7431 AJ Diepenveen

Contactpersoon: Drs. E. van Maanen

T 0570 – 614176
M 06 - 18 96 92 90
E econatura@ziggo.nl
W www.econatura.nl

EcoNatura

Onderzoek voor Natuur & Landschap

Science for Nature & People

Vraagstelling en achtergrond

In verband met recent, regelmatig en gevaarlijk beloop van de A1 door reeën ter hoogte van Deventer-Colmschate (zie politiemeldingen in de bijlagen), heeft de heer E. Lam (stadsecoloog) van de gemeente Deventer met spoed gevraagd om een ecologisch onderzoek naar de oorzaak van deze onveilige situatie. Mogelijk is er een verband met de nieuwe oprit naar de A1, tevens verbindingsweg met het nieuwe bedrijventerrein A1 in aanleg (figuur 1), waarvoor een spoortunnel is aangelegd. De nieuwe weg is afgeschermd met een wildraster.

Specifiek is het volgende door de gemeente Deventer gevraagd:

Oplossing van de vraag hoe het komt dat dieren (waaronder met name reeën) via de nieuwe A1-oprit zorgen voor een onveilige situatie voor verkeer en dier ?

Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied (figuur 1 en 2) omvat het gebied met de nieuwe aansluiting van de N348 met oprit naar de A1 ten zuiden van Deventer-Oost, aansluitend op het dorp Colmschate. De huidige landschappelijke situatie bestaat hier uit een bouwrijp terrein voor het nieuwe bedrijventerrein A1 dat in een voormalig landgoederenlandschap ligt, met weilanden en verspreide bosschages. Direct zuidelijk aangrenzend ligt het bosrijke landgoed Oxerhof en verder zuidoostelijk de grotere landgoederen Joppe en Dorth. Door het onderzoeksgebied liggen een aantal barrières en tevens diergeleidende elementen (zoals beken en veekeringen).

Aanpak en werk(wijzen) van het onderzoek

De nadruk van dit onderzoek ligt op het herleiden van de dieren in het landschap en hoe ze via bepaalde (geleidings)wegen op de snelweg terechtkomen. Met andere woorden, het lokaliseren van een opening voor dieren vanuit het achterland (leefgebied) naar de snelweg toe. Dit is uitgevoerd aan de hand van:

1. Inspectie van de wildafrastering en of deze effectief hermetisch is afgesloten voor dieren;
2. observatie van dierbewegingen (niet-invasief met behulp van een camera- of fotoval);
3. en indirecte vastlegging van dierbewegingen aan de hand van diersporenonderzoek.

Twee weken lang is een cameraval opgesteld, een tijdsduur voldoende om inzicht te krijgen in dierbewegingen lokaal in het landschap en over belangrijke toegangswegen naar de A1. De gebruikte cameraval is van het tamelijk betrouwbare type Bushnell Trophy Cam HD. Deze is strategisch in twee posities geplaatst (2 x 1 week), gericht om de bewegingen van reeën en andere dieren via het spoor richting de oprit te detecteren. De oorspronkelijke vraag om een cameraval op de treinspoorondergang (spoortunnel) te richten bleek praktisch niet mogelijk, en met het spooronderzoek ook niet het meest relevant.

Om direct inzicht te krijgen in dierbewegingen is diersporenonderzoek binnen het onderzoeksgebied uitgevoerd. Dit bestaat uit het karteren van dierwissels, vastleggen van prenten van individuele dieren

en overige sporen zoals uitwerpselen en haren. De betrokken ecooloog kan bogen op jarenlange ervaring in diersporenonderzoek.

Het duidelijk aantonen van dierbewegingen naar de nieuwe A1-oprit via openingen in de afrastering geeft mogelijk inzicht in de te nemen maatregelen om dit verder te voorkomen, en daarmee calamiteiten op de weg.

Figuur 1. Ligging van onderzoeksgebied aan de zuidrand van oostelijk Deventer. Dit is globaal aangeven met rode omlijning, maar strekte zich verder in het achterland uit om dierbewegingen goed te bepalen in de nieuwe situatie, waarvan geen kaartmateriaal beschikbaar was. Het tracé van de nieuwe oprit is indicatief met transparante lijnen aangegeven. Zie ook figuur 2 voor meer detail.

Nieuwe oprit voor de A1 en verbindingsweg met het nieuwe bedrijventerrein A1. De rechterfoto geeft het zicht op de spoortunnel (wegonderdoorgang en spoorovergang) weer.

Resultaten

Op 5 februari 2015 is het onderzoeksgebied door ecoloog Erwin van Maanen bezocht en onderzocht op de volgende onderdelen:

Wildrasters

Wildrasters en aansluitingen zijn zoals gevraagd geïnspecteerd op openingen waardoor reeën op de A1 zouden kunnen komen. In de nieuwe situatie zijn robuuste wildrasters aangelegd langs de noordrand van landgoed Oexerhof als afscheiding met de A1-oprit. De afrastering loopt hermetisch aangesloten vanaf de nieuwe spoorbrug langs de zuidrand van de nieuwe A1-oprit, en dan verder tot een onbepaald punt buiten het onderhavige probleemgebied langs de zuidzijde van de A1 richting oost. Het raster biedt hier geen mogelijkheden voor reeën om door te steken.

Aan de westkant van het spoor en langs de zuidkant van de nieuwe weg naar het bedrijventerrein ontbreekt echter een wildraster. Hier wordt de weg deels afgeschermd door een railing van de spoortunnel. Ook langs de spoortaluds voor het traject Deventer-Zutphen ontbreekt wildafrastering, evenals verder in het open achterland met weilanden en Dortherbeek ten zuiden van de A1 en west van het spoor. De nieuwe weg met onderdoorgang van het spoor vormt dus feitelijk een barrière, maar met een fuikopening zoals verder beschreven.

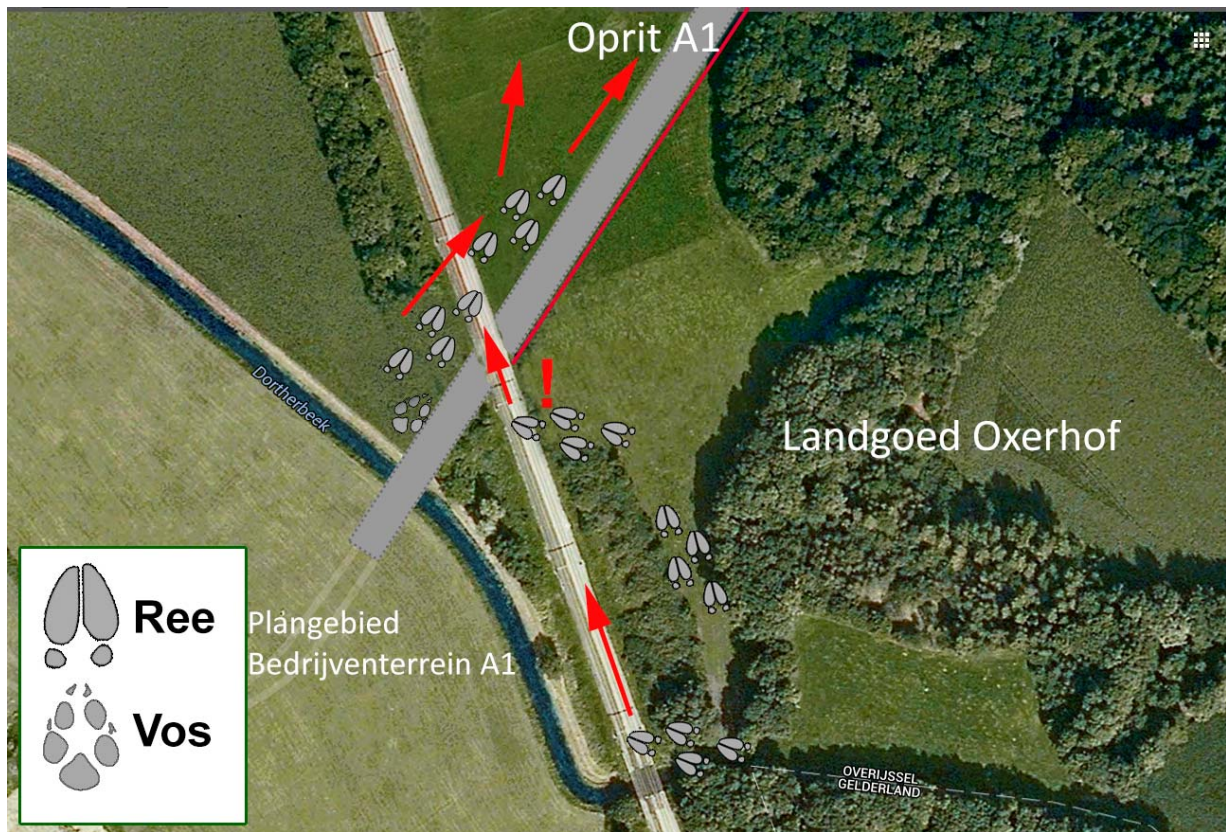
Sporenonderzoek

Langs de afrastering, langs het spoor en op het terrein van de oprit naar de A1 is gekeken naar diersporen die de recente bewegingen van dieren aangeven. In de bijlagen zijn van de gevonden diersporen en wissels foto's opgenomen.

Hieruit blijkt dat verse tot redelijk verse reeënsporen zijn aan te wijzen op de verschillende terreinonderdelen van het onderzoeksgebied als volgt:

1. Traditionele of jarenlang gebruikte reeënwissels langs bosrand en veld vanuit Landgoed Oexerhof richting het voor een deel afgerasterde terrein van de nieuwe oprit. (fotoreeks 1).
2. Nieuwe reeënwissels die vanaf de traditionele wissels in de Oexerhof over kale of laag begroeide delen (recent vergraven terrein) van de spoorwegtaluds lopen, en dan verder langs het treinspoor in noordelijke richting (fotoreeks 4). Reeën en andere dieren komen hierlangs met vrije beweging aan weerszijden van de spoortunnel terecht. Vanuit de noordwesthoek van de spoortunnel leiden reeënsporen dwars over het treinspoor heen en dan de A1-oprit op (fotoreeks 2 en 3). Hier loopt geen wildraster om dieren tegen te houden. Reeënsporen lopen dan verder door over het vergraven terrein van de oprit; doorgaans in redelijk verse toestand.

Naast de reeënsporen werd ook een vers spoor van een vos gevonden in de noordwesthoek van de spoortunnel. De locaties met concentraties van diersporen of –wissels zijn aangewezen in figuur 2.

Figuur 2. Aanwijzing van diersporen en – wissels (ree en vos) die met zekerheid geduid konden worden gedurende het onderzoek. De reewissels lopen vanuit de Oxerhof langs en op de spoortwalg en verder langs het spoor. Via het treinspoor komen de dieren vrij aan weerszijden van de spoortunnel terecht. Aan de noordkant van de spoortunnel lopen ze het terrein van de oprit naar de A1 op, omdat hier wildrastering ontbreekt. De bewegingsvrijheid in verband met toetreding tot de A1 is met rode pijlen aangegeven. Het rode uitroepteken geeft het terrein aan dat is gemonitord met een cameraval.

Cameravallen-onderzoek

Het bleek praktisch niet mogelijk te zijn om een cameraval op de onderdoorgang van het spoor te richten. Omdat tevens bleek dat de reeënsporen aan weerszijden van de oprit via de spoortwalg en het spoor liepen is een tweetal cameraopstellingen gebruikt om die bewegingen van en naar het spoor te bevestigen. Eén cameraval is met twee gezichtspunten opgesteld op het vergraven stukje terrein direct in de zuidoosthoek van de spoortunnel en de noordwesthoek van het landgoed Oxerhof (zie rood uitroepteken in figuur 2).

Gedurende een week legde de cameraval gericht op de onderdoorgang alleen twee hazen vast en een dier dat kort voor de camera langsloopt, maar niet geheel in beeld komt waardoor het niet determineerbaar is. In de tweede sessie, met de camera gericht op de dierwissel vanuit de Oxerhof en met de rug direct tegen het spoortwalg aan is een ree (hinde) gefilmd (figuur 3). Deze springt van het spoortwalg af, van een wissel die daar met sporenonderzoek is vastgelegd; naar verwachting aldus.

Figuur 3. Cameravalopnamen van een ree op 15 februari 2015 (05.51 uur). De hinde springt vanaf het spoortalud op het recent vergraven terrein in de noordwesthoek (terrein met rood uitroepteken in figuur 2) van Landgoed Oxerhof. Met een eerdere opstelling – met zicht op de spoortunnel -werden alleen twee hazen duidelijk vastgelegd (rechtsonder).

Discussie en conclusie

Duidelijke en volgbare diersporen (figuur 1) en cameravalbeelden laten zien dat reeën en ander wild in staat zijn om met redelijk gemak de oprit van de A1 te betreden vanuit de Oxerhof via de spoortaluds en via of direct langs het spoor. Van hieruit is het wild ook in staat om verder langs het treinspoor en wellicht geleid door de loop van de Dortherbeek op de A1 te geraken; westelijker van het onderhavige gebied.

Met de nieuwe weg, beekinrichting en wildafrastering is een fuikwerking ontstaan. Dieren worden in de nieuwe situatie als het ware het treinspoor op geleid en komen vandaaruit in het terrein van de A1-oprit terecht. In de oude situatie, met het traditionele foerageergebied uitgebreider dan wat het nu is, volgen de residente dieren (ree, haas, vos en marterachtigen als de das) nog steeds (hun) oude paden. Ook jonge dieren die het Oxerhof als geboortegebied op dispersie moeten verlaten lopen kans om via het spoor in een benarde situatie te komen.

Zo komen dieren dan sporadisch en met gerede kans op de A1 terecht. De wildafrastering aan de zuidkant van de oprit is zodanig robuust en hermetisch gemaakt, dat hier geen ree doorheen kan. Echter, via het spoor is dat gemakkelijk te omzeilen, want wildafrastering ontbreekt aan de noordzijde van de oprit en aan weerszijden van het spoor. Eenmaal op de oprit komen ze in een fuik terecht, want opgejaagd door op- en afrijdend verkeer worden ze zeer mogelijk verder het terrein in gejaagd. Hierdoor komen de dieren langdurig 'gevangen' te zitten, hetgeen mogelijk valt op te maken uit de politiemeldingen (tabel 1 in de bijlagen), waarin dieren verspreid over een dag meerdere keren worden gemeld; zoals op 16 januari en 19 januari 2015.

De mogelijkheid dat dieren over de weg van de spoortunnel lopen ligt aanzienlijk minder voor de hand, maar is niet onmogelijk. De tunnel wordt over lange lengte aan de westkant afgeschermd door betonnen muren en stalen railing. Verder lopen dieren niet graag over de lengte van een verharde weg. In principe kunnen dieren dit wel doen, maar het sporenonderzoek toont aan dat enkele dieren over het treinspoor op de A1 terecht komen, en dat dit actueel de weg van de minste weerstand biedt.

Onwenselijk en gevaarlijk is verder dat de dieren langs het spoor lopen en hier een gerede kans lopen om door een trein overreden te worden.

Verse prenten van een vos (links) en een ree in het rulle zand van de recent aangelegde taluds van de spoortunnel (5 februari 2015).

Recente melding van een dode das op de A1-oprit

Niet alleen reeën, maar ook andere dieren lopen gevaar. Mogelijk kan naast de vos ook de das via de aangetoonde wegen de A1 met betreden. Op Landgoed Oxeerhof ligt namelijk een grote dassenburcht. De heer M. Zekhuis van Landschap Overijssel meldde (via de heer G. visser van IJssellandschap) dat op 13 februari j.l. een das was doodgereden op de onderhavige A1-oprit. Dit betrof een zwanger vrouwtje.

Mogelijk is dit hetzelfde dier dat op 12 februari onduidelijk met de cameraval is vastgelegd in de noordwesthoek van de Oxeerhof, met toegang via het treinspoor naar de A1-oprit. Op de foto is mogelijk net de de rug van een das te zien, die kort voor de camera langs loopt. Zie onderstaande foto.

BIJLAGEN

Tabel 1. Meldingen bij de politie Deventer van reeën op de A1 bij Deventer-Colmschate in de periode 2012-2015.

BVH	MK	Dag	Datum	Tijd	Gemeente	Straat	HMP
2012037795	E81	Maandag	30/04/2012	18:12	DEVENTER	A1 LINKS	118,0
2014044031	E83	Maandag	26/05/2014	05:03	DEVENTER	A1 LINKS	105,0
2015022131	M051	dinsdag	13/01/2015	13:02	DEVENTER	A1 RECHTS	107,6
2015027199	E81	dinsdag	13/01/2015	14:50	DEVENTER	A1 RECHTS	108,0
2015027305	E81	vrijdag	16/01/2015	09:51	DEVENTER	A1 LINKS	109,0
2015031810	M051	woensdag	14/01/2015	16:16	DEVENTER	A1 RECHTS	108,2
2015031846	M051	vrijdag	16/01/2015	13:53	DEVENTER	A1 RECHTS	108,0
2015031881	M051	vrijdag	16/01/2015	14:15	DEVENTER	A1 LINKS	108,1
2015031892	M051	vrijdag	16/01/2015	16:30	DEVENTER	A1 RECHTS	108,0
2015033907	E81	maandag	19/01/2015	12:36	DEVENTER	A1 RECHTS	108,4
2015034021	E81	maandag	19/01/2015	09:06	DEVENTER	A1 RECHTS	107,5
2015034023	E81	maandag	19/01/2015	08:24	DEVENTER	A1 RECHTS	108,0
2015036581	E81	woensdag	21/01/2015	15:43	DEVENTER	A1 RECHTS	108,4
2015036581	E81	woensdag	21/01/2015	09:48	DEVENTER	A1 RECHTS	107,0
2015037876	E81	woensdag	21/01/2015	12:43	DEVENTER	A1 RECHTS	108,2
2015042941	E81	vrijdag	23/01/2015	16:32	DEVENTER	A1 RECHTS	?
2015042938	E81	zaterdag	24/01/2015	11:44	DEVENTER	A1 RECHTS	109,0
2015042929	E81	zondag	25/01/2015	16:38	DEVENTER	A1 RECHTS	105,0
2015047199	E81	dinsdag	27/01/2015	12:26	DEVENTER	A1 RECHTS	108,1

Fotoreeks 1. Reewissels. Links: oude en veel belopen dierwissel langs een veeraster met prikkeldraad (waar reeën zonder probleem over- of doorheen kunnen) in de Oxerhof, uitlopend op het dichte wildraster voor de nieuwe A1-oprit. Midden: duidelijke reeprenten van een dier dat doorsteekt over het terrein tussen veeraster en spoortalud in de noordwesthoek van de Oxerhof (rechterfoto).

Fotoreeks 2. Linkerfoto met recent vergraven terrein aan de westkant van het treinspoor, zonder rasters en waar de sporen van tenminste één ree en een vos werden geregistreerd. De reespooren liepen het spoorwegtalud (te zien op de achtergrond) op, direct over het treinspoor heen en vervolgens ver het terrein van de A1-oprit in (rechterfoto).

Fotoreeks 3. Reewissels over de spoortaluds naar het treinspoor toe. Links: noordwesthoek van de spoortunnel. Midden: zuidoosthoek van de spoortunnel. Rechts: wissel omhoog naar het spoor verder op het landgoed Oxerhof.

Fotoreeks 4. Open toegangswegen voor dieren naar de A1-oprit via spoortalud en langs het treinspoor. Links: via de noordwesthoek van het landgoed Oxerhof (waar de cameraval dat ook registreerde). Rechts: dieren lopen zo langs het spoor (ook van ver weg) richting de A1.